

STALAG XVIII D (306) – NACISTIČNO TABORIŠČE ZA SOVJETSKE VOJNE UJETNIKE V MARIBORU

STALAG XVIII D (306) – NAZI CAMP FOR SOVIET PRISONERS OF
WAR IN MARIBOR

UDK: 341.344(497.4MARIBOR):341.341-052(47+57)''1941/1942''

Lara Iva Dreu

IZVLEČEK

V mestni četrti Melje je bilo junija 1941 najprej ustanovljeno taborišče Stalag XVIII D (306) za zavezniške vojake, ki so bili pri Rdečem križu registrirani kot vojni ujetniki in so bili deležni pravic, ki jih je ta status prinašal. Septembra istega leta pa je bilo obstoječe taborišče povečano za t. i. Russenlager, ki je bil namenjen izključno sovjetskim vojnim ujetnikom in je bil popolnoma ločen od dela za zahodne zaveznike. Sovjetski vojni ujetniki so bili povsem brezpravni in nezaščiteni s strani mednarodnih zakonov. Bivali so v nečloveških razmerah, zato je zaradi sestradanosti, surovega ravnanja in bolezni v taborišču smrti zgolj v nekaj mesecih, natančneje od jeseni 1941 do spomladi 1942, umrlo od 4000 do 5000 sovjetskih ujetnikov, preživelo pa jih je le okoli 500. Spomladi 1942 je zaradi hudega pomanjkanja delovne sile prišlo do preureditve uničevalnega taborišča v delovno, smrtnost pa je zaradi izboljšane prehrane in bivalnih pogojev močno upadla.

Ključne besede: Stalag XVIII D (306), sovjetski vojni ujetniki, uničevalno taborišče, taborišče smrti, Maribor, druga svetovna vojna

ABSTRACT

In June 1941, a camp for Allied soldiers was first established in the city quarter of Melje. They were registered as prisoners of war with the Red Cross and enjoyed the rights that this status brought. In September of the same year, however, the existing camp was enlarged to the so-called Russenlager which was intended exclusively for Soviet prisoners of war and was completely separated from the part for the Western Allies. The Soviet prisoners of war were completely unprotected by international laws and were deprived of rights associated with prisoner of war status. They lived in inhumane conditions; due to starvation, cruel treatment, and illness about 4,000 to 5,000 Soviet prisoners died in this death camp in just a few months, from the fall of 1941 to the spring of 1942, and only about 500 survived. In the spring of 1942, the extermination camp was reorganised and transformed into a work camp, where the mortality dropped significantly due to improved nutrition and better living conditions.

Keywords: Stalag XVIII D (306), Soviet Prisoners of War, Extermination Camp, Death Camp, Maribor, Second World War

UVOD

Vsako leto se na svetovni dan spomina na žrtve holokavsta svet spominja 6 milijonov Judov, ki so zaradi nacističnega sovraštva med drugo svetovno vojno umrli v koncentracijskih taboriščih, hkrati pa se drugih najštevilčnejših žrtev nacističnega režima – sovjetskih vojnih ujetnikov – ne spominja praktično nihče. Statistike kažejo, da je šlo pri sovjetskih ujetnikih za druge, zamolčani holokavst, saj je bilo med drugo svetovno vojno ujetih približno 5,7 milijona sovjetskih vojnih ujetnikov, od tega jih je umrlo kar 3,5 milijona. Čeprav so vodilni generali Wehrmachta po vojni takšno statistiko pripisovali razmeram na fronti, težavam z dobavo hrane ter dejstvu, da Sovjetska zveza ni bila podpisnica Ženevske konvencije, zaradi česar njeni vojaki naj ne bi bili upravičeni do pravic, ki jih je konvencija predvidevala, pa danes vemo, da je bilo ravnanje s sovjetskimi vojnimi ujetniki del premišljene in skrbno načrtovane politike nemških oblasti.¹

Čeprav sovjetski ujetniki naj ne bi bili upravičeni do določil Ženevske konvencije, ker Sovjetska zveza ni bila med državami podpisnicami, pa to ne drži. Nemčija je namreč določila konvencije namerno kršila, saj je 82. člen državam podpisnicam nalagal, da morajo konvencijo upoštevati tudi v primeru, če je katera izmed držav, udeleženih v vojni, ni podpisala.² Že pred začetkom operacije Barbarossa je bil sprejet načrt lakote, ki je predvideval izstradanje sovjetskega prebivalstva in je med drugim tudi opisal hierarhijo distribucije hrane med vojno. Sovjetskih vojnih ujetnikov hierarhija sploh ni omenjala, saj niso bili smatrani kot skupina, ki bi jo bilo potrebno nahraniti.³ Skrbno načrtovanje ravnanja s sovjetskimi vojnimi ujetniki je razvidno tudi iz t. i. *Kommissarbefehl-a*, ukaza, ki je bil izdan junija 1941 in je nazorno opisal naravo vojne s Sovjetsko zvezo kot boj med ideologijami in rasnimi razlikami, ki ga je

1 North, Jonathan. »Soviet prisoners of war: Forgotten Nazi victims of World War II.« Dosegljivo na: <https://www.historynet.com/soviet-prisoners-of-war-forgotten-nazi-victims-of-world-war-ii.htm> (dostop: marec 2020).

2 Convention relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 27 July 1929: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/305> (dostop: marec 2020).

3 Gerhard, Gesine. *Nazi Hunger Politics: A History of Food in the Third Reich*. London: Rowman & Littlefield, 2015, 99. https://books.google.si/books?id=CJucCQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=sl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (dostop: marec 2020).

bilo po besedah nacističnega vodstva potrebno biti neusmiljeno. Ukaz je vojski nalagal, da se navodil neomajno drži, tudi če pri ravnanju s sovjetskimi vojaki krši mednarodne zakone in konvencije, saj bo za svoje početje ostala nekaznovana. Vojska je dobila navodila, da na Sovjete gleda kot na glavne sovražnike nacionalsocializma in temu primerno z njimi tudi ravna.⁴ Septembra istega leta je bil izdan nov ukaz, ki je vojakom nalagal, da se kakršnakoli neposlušnost ujetnikov kaznuje z orožjem brez uporabe opozorilnega klica *Halt* (Stoj) oziroma opozorilnega strela v zrak.⁵ Točnega števila ujetih sovjetskih vojakov žal ne bomo izvedeli nikoli, saj so jih Nemci mnogo ustrelili že takoj po ujetju. Tisti sovjetski vojaki, ki so preživeli prve trenutke vojnega ujetništva, pa so se podali na mučno pot lakote in trpljenja. Na dolgih in mučnih marših proti zaledju je umrlo ogromno izčrpanih in sestradanih ujetnikov. Taborišča za sovjetske ujetnike so bila povsem neprimerna za bivanje ljudi in v mnogih so morali ujetniki spati pod golim nebom brez kakršnekoli zaščite pred dežjem, snegom in mrazom, zato so si v tleh izkopali luknje, ki so jim služile kot zatočišče.⁶ Sovjetske vojne ujetnike so stradali, če pa so hrano dobili, so bile porcije izjemno majhne in slabe. Številna pričevanja ujetnikov, stražarjev in poveljnikov taborišč govorijo o stradanju ujetnikov, ki so iz obupa jedli tudi travo in rože. Kmalu so se že tako obupnim razmeram pridružile še bolezni, zato je dnevno umrlo ogromno ljudi in taborišča za sovjetske vojne ujetnike so kmalu postala taborišča smrti.⁷

MARIBORSKO TABORIŠČE SMRTI

Eno izmed takšnih uničevalnih taborišč je bil tudi Stalag XVIII D (306) Marburg an der Drau, ki predstavlja le malo poznan in slabo raziskan del zgodovine Maribora. Taborišče smrti je v mariborski mestni četrti

4 Hitler's Commissar Order to his Generals. <https://www.historyplace.com/worldwar2/holocaust/h-commissar.htm> (dostop: maj 2020).

5 Judgement: War Crimes and Crimes Against Humanity. <https://avalon.law.yale.edu/imt/judwarcr.asp#prisoners> (dostop: maj 2020).

6 The Treatment of Soviet POWs: Starvation, Disease, and Shootings, June 1941-January 1942. <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/the-treatment-of-soviet-pows-starvation-disease-and-shootings-june-1941january-1942> (dostop: maj 2020).

7 North, »Soviet prisoners of war: Forgotten Nazi victims of World War II«.

Melje na območju nekdanje vojašnice in carinskih skladišč delovalo od jeseni 1941 do spomladi 1942. Tri mesece pred prihodom prvih sovjetskih ujetnikov, natančneje junija 1941, je v Melju najprej začelo delovati taborišče za zavezniške vojake, kjer so bile bivalne razmere vsaj na začetku prav tako neugodne in je razsajal tifus, vendar pa so bili ti za razliko od sovjetskih vojnih ujetnikov pri Rdečem križu registrirani kot vojni ujetniki in so bili deležni pravic, ki jih je po Ženevski konvenciji ta status prinašal. Ena izmed pomembnejših prednosti so bili vsekakor paketi s hrano, ki so jih prejeli tedensko in so bili edini vir normalne prehrane ob sicer pičlih taboriščnih obrokih.⁸ Da so zavezniški ujetniki lahko živeli dokaj normalno, kolikor je to situacija dopuščala, priča podatek, da so si v eni izmed sob uredili celo gledališče, na travniku ob taborišču pa so igrali ragbi in druge športe.⁹ S cigareti ali čokolado iz paketov Rdečega križa so nekatere stražarje celo prepričali, da so jim dovolili izhod v bližnjo trgovino, kino ali kopaljšče.¹⁰

Popolnoma drugačna zgodba pa se je odvijala v neposredni bližini, v t. i. Russenlagerju. Taborišče smrti se je nahajalo pod Stolnim vrhom, med Einspielerjevo in Trdinovo ulico, do tja pa je bila speljana tudi železniška proga. Prvi ujetniki so bili v Stalag XVIII D (306) pripeljani 15. septembra 1941,¹¹ večinoma iz Stalaga VIII E (308) na Poljskem in ukrajinskega prehodnega taborišča Dulaga 191, ki je med julijem 1941 in avgustom 1944 delovalo na področju Dnepropetrovska.¹² Transporti do mariborskega taborišča so potekali v nehumanih in nemogočih higienskih razmerah. Sovjetske vojne ujetnike, ki so bili v zelo slabem stanju že od mučnih pohodov, so Nemci trdno zaprli v vagone ter jih pustili povsem brez vode in hrane. Tako je ogromno vojakov zaradi lakote, izčrpanosti, bolezni in nečloveških pogojev umrlo že med samim

8 Radovanović, Sašo in Senka Dreu. *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*. Miklavž na Dravskem polju: Roman, 2015, 96.

9 Radovanović in Dreu. *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*, 95.

10 Prisoners of War: II: The Crete Campaign – Prisoners in Greece and Germany. http://nzetc.victoria.ac.nz/tm/scholarly/tei-WH2Pris-_N75380.html#ftn1-86 (dostop: marec 2020).

11 Prav tam, 103–106.

12 Kriegsgefangenen – Durchgangslager. <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Gliederungen/Kriegsgefangenenlager/Dulag.htm> (dostop: april 2020).

transportom do taborišča, česar se je spominjal britanski vojak Allan Slocombe, ki je bil ujetnik v zavezniškem delu Stalaga XVIII D.

Nekega dne je po stranskem tiru pripeljal vlak iz Ukrajine. Ko so se vagoni odprli, smo videli, da so bili v njih vsi mrtvi. Umrli so od mraza, lakote in bolezni. Nemški stražarji se trupel niso hoteli niti dotakniti. Britanski, avstralski in novozelandski ujetniki smo se javili, da jih bomo pokopali, čeprav smo bili tudi sami slabotni in bolni. Trupla, pravzaprav okostnjake, smo naložili po tri v zaboj, ki sta ga dva ujetnika skupaj nesla na pokopališče. Tam so umrle iz zaboja vrgli na tla zraven množičnega groba. Stražarji so bili oblečeni v zaščitno obleko in so s trupel pobrali vse, kar je bilo vrednega; s trupel so celo iztrgali zlate zobe, preden so njihove ostanke zbrali v luknjo. To se je dogajalo ob množičnem grobu na civilnem pokopališču (op.p. pobreško pokopališče).¹³

Včasih so Nemci vagone s sovjetskimi vojnimi ujetniki ustavili na glavni železniški postaji v Mariboru in jih s poniževalnimi besedami *Bestien heraus* (Zveri, ven)! nagnali na peron, kjer so izčrpane in onemogle ujetnike razkazovali javnosti, češ kako slabo Sovjetska zveza ravna s svojimi državljani, da so v takšnem stanju. S kolodvora so ujetnike nato odpeljali do taborišča, do koder je bila speljana tudi železniška proga.¹⁴

OB PRIHODU SO UJETNIKI DOBILI TABORIŠČNO KARTOTEKO

Ob prihodu so jih fotografirali, jim dodelili taboriščno številko ujetnika, vzeli prstni odtis in izpolnili kartoteko, ki je vsebovala v zgornjem delu kartoteke naziv taborišča oziroma žig, taboriščno številko ujetnika, ime, priimek, datum in kraj rojstva, veroizpoved, ime očeta, dekliški priimek matere, narodnost, čin, enoto, poklic, zdravstveno stanje ob prihodu; v spodnjem pa fotografijo, velikost, barvo las, prstni odtis, posebne telesne značilnosti, ime in naslov osebe v domovini, ki naj bi se jo obveščalo o vojnem ujetniku. Hrbtna stran kartoteke je bila namenjena predvsem beleženju premeščanja v druga taborišča, vodenju evidence o tem, če

13 A Prisoners Tale Retold. Prevedla Lara Dreu. <http://www.bbc.co.uk/history/ww2peopleswar/stories/81/a6955581.shtml> (dostop: marec 2020)

14 Radovanović in Dreu, *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*, 106.

in kako dolgo je bil ujetnik v lazaretu oziroma oddelku za bolne in kje je ujetnik delal.

Ko je ujetnik umrl, so Nemci na sprednjo stran kartoteke dodali žig VERSTORBEN (preminil). Datum smrti je bil napisan naknadno, večinoma s strani Rusov, ki so po vojni dobili te kartoteke, zato datum smrti včasih odstopa od datumov, zapisanih v pokopnih knjigah pobreškega pokopališča v Mariboru. Z redno oziroma sistematično registracijo ujetnikov so začeli šele spomladi 1942, predtem pa je bilo beleženje bolj naključno, zaradi česar je težko podati resnično število sovjetskih ujetnikov, ki so bili pripeljani v Stalag XVIII D in so tam umrli.

Eden izmed ujetnikov v mariborskem taborišču je bil tudi Ivan Horobjov, rojen 15. februarja 1914 v vasi, ki je del oblasti Tula v Rusiji. V zgornjem delu njegove taboriščne kartoteke se nahaja žig Stalaga VIII E (308), kar pomeni, da je ujetnik v mariborski Stalag XVIII D (306) prišel od tam. Bil je pravoslavac. Očetu je bilo ime Vasilij, materin deklški priimek je bil Kurkina. Horobjov je bil vojak, ki je služil v 81. topniškem polku, po poklicu pa je bil kovač. Ob prihodu v taborišče naj bi bil zdrav. Visok je bil 166 cm, imel je svetle lase, posebnih telesnih značilnosti ni imel. Kot kontaktno osebo je navedel svojo ženo Ano Horobjovo. Kot datum smrti je naveden 30. december 1941, v pokopnih knjigah pa 29. december 1941. Hrbtna stran kartoteke nam pove, da je v Stalag XVIII D (306) prišel 24. oktobra 1941, kar pomeni, da je v nečloveških pogojih taborišča preživel le dva meseca.

Slika 1: Sprednja stran kartoteke
Ivana Horobjova.¹⁵

¹⁵ ID: 300010658. <https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=300010658> (dostop: februar 2020).

Slika 2: Hrbtna stran kartoteke
Ivana Horobjova.¹⁶

Taborišče za sovjetske vojne ujetnike je bilo popolnoma ločeno od dela, v katerem so bivali ostali zavezniški vojaki, med njimi ni bilo nobenih stikov.¹⁷ Da so bili sovjetski vojni ujetniki strogo nadzorovani in zaprti ločeno od ostalih, se spominja tudi takrat 8-letni Mariborčan Božidar Hribernik, ki je kot otrok hotel videti ujetnike v Melju: »Spominjam se tudi, kako smo kot mladi radovedneži želeli govoriti z ujetniki in se brez strahu odpravili do ograje pri taborišču. Ker so imeli Sovjete zaprte pod strogim nadzorom, smo lahko

preko ograje govorili le z britanskimi in francoskimi ujetniki.«¹⁸ Do konca leta 1941 so v taborišče pripeljali približno 4000 ujetnikov.¹⁹

SOVJETSKI VOJNI UJETNIKI SO BIVALI V NEČLOVEŠKIH RAZMERAH

Mariborsko taborišče Stalag XVIII D (306) je bilo popolnoma neurejeno in neprimerno za bivanje ljudi, saj ni imelo niti lazareta niti stranišč, ki so jih skupaj z barakami začeli graditi komaj leta 1942.²⁰ Do takrat so ujetniki morali spat na golih tleh.²¹ Sovjetski vojni ujetniki so

¹⁶ Prav tam.

¹⁷ Radovanović in Dreu, *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*, 103.

¹⁸ Nacistično taborišče v Mariboru: Stalag XVIII-D. <https://www.vecer.com/nacisticno-taborisce-v-mariboru-stalag-xviii-d-6526783> (dostop: marec 2020).

¹⁹ Radovanović in Dreu, *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*, 103.

²⁰ Glej »Uničevalno taborišče se je spremenilo v delovno«

²¹ Postavitev spominskega obeležja v spomin zavezniškim vojnim ujetnikom druge svetovne vojne. <http://www.maribor.si/povezava.aspx?pid=6468> (dostop: maj 2020).

bili v taborišču popolnoma brezpravni in so jim bile kršene praktično vse pravice, določene z Ženevsko konvencijo. Za razliko od ujetnikov v zavezniškem delu taborišča sovjetskih vojnih ujetnikov ni varovala Ženevska konvencija in niso bili deležni paketov hrane Rdečega križa, ki so bili pri zavezniških vojakih ključnega pomena za normalno prehrano in s tem tudi preživetje. Hrana, ki so jo prejeli sovjetski ujetniki, je bila obupna. Dobivali so predvsem juho iz zelja in repe ter ruski kruh, ki je vseboval polovico ostankov ržene moke, 20 % sladkorne pese, 20 % moke iz zelene in 10 % zmlete slame. Kasneje so opustili še to. Razsajale so tudi nalezljive bolezni, kot so tifus, garje in griža.²² Ujetnike so stražarji pretepali in jih sredi zime polivali z mrzlo vodo.²³ Že ob prihodu v taborišče so bili v slabem stanju, v takšnih nečloveških pogojih pa se je njihovo zdravstveno stanje naglo slabšalo in večina ujetnikov ni preživela zime 1941/1942.

Pregled gradiva v Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu je razkril tudi ime poveljnika mariborskega taborišča: to je bil polkovnik Ulbrich²⁴ iz 891. deželnega strelskega bataljona, čigar šesta četa je v Stalagu XVIII D opravljala stražarsko delo.²⁵ Ulbrich je celo že tako onemogle ujetnike silil, da so tekali po ulicah okrog taborišča, češ da bodo s tem utrdili svoje zdravje. Pozimi 1941/1942 so tako morali teči tudi pri – 30 °C.²⁶

Ravnanje s sovjetskimi vojnimi ujetniki je bilo povsem v nasprotju z Ženevsko konvencijo, po kateri bi ujetniki morali bivati v urejenih, ogrevanih in toplih prostorih, moralo bi biti poskrbljeno za njihovo higieno, postaviti bi jim morali lazaret in omogočiti zdravstvene preglede, jim nuditi pitno vodo in takšno prehrano, kot so je bili deležni nemški vojaki, prav tako pa bi morali dobivati pakete Rdečega križa. Prepovedano je bilo tudi kakršnokoli delo oziroma ravnanje z ujetniki,

22 Radovanović in Dreu, *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*, 107–110.

23 Postavitev spominskega obeležja v spomin zavezniškim vojnim ujetnikom druge svetovne vojne.

24 Štajerski deželni arhiv, Sammlung der 20. Jahrhundert, ZGS, Stalag XVIII A–D, šk. 406, »Merkblatt II: Für die Verpflichtung von Hilfswachmannschaften.«

25 Landeschützen-Bataillon 891. <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Gliederungen/LandschztzBat/LandschztzBat891-R.htm> (dostop: maj 2020).

26 Radovanović in Dreu, *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*, 109.

ki bi bilo škodljivo za zdravje ali bi ogrožalo njihovo življenje. Kontaktno osebo, ki jo je ob prihodu v taborišče navedel ujetnik, bi morali obvestiti o njegovi lokaciji in ujetniku omogočiti korespondenco z njegovo družino.²⁷ Ker tega niso storili, mnogo družin ni nikoli izvedelo, kakšna usoda je doletela njihove svojce. Tako je bilo tudi z družino Olega Guljavskega, vnuka enega izmed sovjetskih ujetnikov v Melju. Leta 2018 je na spletu odkril fotografijo spominske plošče na pobreškem pokopališču ter se skupaj z mamo in sestro odpravil v Maribor, kjer so obiskali Stalag XVIII D. Valentina Oreh, hči sovjetskega ujetnika, je povedala: »Ko so očeta odpeljali in so ga vaščani spremljali, ti niso jokali za njim, temveč ob pogledu na mater, ki je ostala sama s šestimi otroki. Poslal je le dve sporočili, nato je izginil. Iskali smo ga 72 let.«²⁸

TRUPLA SO POKOVALI NA POBREŠKEM POKOPALIŠČU

Kot se je spominjal tudi Slocombe, so trupla sovjetskih vojnih ujetnikov, ki so jih naložili na vozove ali na cize (ročne vozičke), na pobreško pokopališče velikokrat peljali kar ujetniki iz zavezniškega dela taborišča. Večinoma so Nemci pokopavali po tri ujetnike v eno krsto, vendar se tega niso zmeraj držali, saj se je dogajalo, da so v en grob pokopali vse ujetnike, ki so tisti dan umrli.²⁹ Velikega števila sovjetskih žrtev in njihovega pokopa se v zapisu, ki dobro prikazuje odnos Nemcev do sovjetskih vojnih ujetnikov, spominja tudi tedanji direktor pokopališča. Nekega dne je k njemu pristopil Nemec in ga vprašal, kam naj pokopljejo svoje pse:

Menil sem, da bi bil zanje pripraven kraj ob njivah, kjer so zakopani usmrčeni zločinci. Šele naknadno sem razumel, da gre za ruske ujetnike. Oni so predlagali, da bi jih zmetali kar v gramoznico za pokopališčem. To bi jim ugajalo, ker bi potem luknjo zasipali in bi nihče ne vedel za njihov zločin. Vendar sem zmagal s svojim predlogom. Trupla so nakladali in pokopavali

27 Convention relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 27 July 1929.

28 Nacistično taborišče v Mariboru: Stalag XVIII-D.

29 Radovanović in Dreu, *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*, 106.

*Francozi, ki so sproti kopali dolge kanale in vanje metali ujetnike. Bilo pa je mrličev toliko, da jih niso mogli sproti pokopati in so delali zelo površno.*³⁰

Trupel sovjetskih vojnih ujetnikov se spominja tudi zgoraj omenjeni Božidar Hribernik: »/.../ skozi otroške oči (smo) videli konjsko vprego, ki je za seboj vozila goro trupel tukaj umrlih Sovjetov.«³¹

TABORIŠČE ZA SOVJETSKE UJETNIKE JE BILO TABORIŠČE SMRTI

Taborišče za sovjetske vojne ujetnike Stalag XVIII D (306) v Mariboru je bilo med letoma 1941 in 1942 uničevalno taborišče, kar nam razkrivajo tudi naslednji podatki. Nemci so v svojih evidencah zapisali, da so v Maribor pripeljali okoli 4000 sovjetskih ujetnikov, spomladi 1942 pa so preživele odpeljali na prisilno delo v avstrijski Kapfenberg.³² Teh ujetnikov je bilo le še približno 500, kar pomeni, da jih je med jesenjo 1941 in pomladjo 1942 umrlo vsaj 3500, čeprav se ocenjuje, da naj bi se realno število smrti gibalo nekje med 4000 in 5000. Nemci namreč niso ustrezno zabeležili vseh sovjetskih ujetnikov.

Ujetnike so pokopavali na pobreškem pokopališču, vendar pa uradni podatki iz pokopnih knjig tega pokopališča prikazujejo veliko nižje število umrlih sovjetskih ujetnikov. Po ohranjenih podatkih v pogrebnih knjigah naj bi med letoma 1941 in 1945 v mariborskem taborišču umrlo skupno 1878 vojnih ujetnikov, od tega devet britanskih, sedem francoskih, štirje grški in dva novozelandska vojna ujetnika, kar predstavlja skupno 21 umrlih. Ostalih 1857 umrlih predstavljajo sovjetski vojni ujetniki, kar pomeni kar 98,9 % vseh umrlih, a resnične številke so bile veliko višje že zaradi dejstva, da v te podatke niso vključeni ujetniki, ki so umrli med samim transportom do taborišča, prav tako Nemci na začetku niso sistematično registrirali vseh ujetnikov. Po evidencah pobreškega pokopališča je bil januar 1942 najbolj smrten mesec, saj naj bi umrlo kar 719 ujetnikov, sledil pa mu je februar s 516 smrtnimi primeri. Najhujši

30 Postavitev spominskega obeležja v spomin zavezniškim vojnim ujetnikom druge svetovne vojne.

31 Prav tam.

32 Radovanović in Dreu, *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*, 110–113.

dan je bil 29. januar 1942, ko naj bi v enem dnevu umrlo 61 sovjetskih ujetnikov, sledi pa mu 25. januar s 60 smrtmi.³³

ANALIZA TABORIŠČNIH KARTOTEK 386 SOVJETSKIH VOJNIH UJETNIKOV

Na spletni strani OBD Memorial,³⁴ ki vsebuje več deset milijonov kopij dokumentov o vojakih, umrlih med drugo svetovno vojno, je bilo do sedaj pregledanih 386 taboriščnih kartotek sovjetskih vojnih ujetnikov, ki so med letoma 1941 in 1942 umrli v mariborskem Stalagu XVIII D. Izpisali smo njihovo ime, priimek, vojaški čin, enoto ter datum in kraj ujetja, te podatke pa nato združili s podatki iz pokopnih knjig pobreškega pokopališča. Na podlagi pridobljenih podatkov iz kartotek je bila narejena analiza. Od 386 sovjetskih ujetnikov je bilo 375 vojakov in pet podoficirjev, od tega so bili trije vodniki. Pri preostalih čin ni znan. Služili so v naslednjih enotah: 297 v pehotnih polkih, od tega dva v motoriziranih, 42 v topniških polkih, eden pri obalnem topništvu, pet v tankovskih, trije v inženirskih, eden pa v polku težke mehanizacije. Pri enem izmed ujetnikov je navedena divizija, in sicer divizija težkega topništva, pri nekaterih pa je kot enota naveden bataljon: pet vojakov je služilo v inženirskih, pet v obveščevalnih, dva v motoriziranih, prav toliko v tankovskih, po eden v gradbenem, železniškem in pehotnem bataljonu ter bataljonu težke mehanizacije. Pri dveh ujetnikih je zabeležena samo četa: eden je služil pri četi za zveze, drugi pa pri inženirski četi. Pri preostalih podatke o enoti ni podan.

240 ujetnikov je bilo rojenih v Rusiji, 105 v Ukrajini, sedem v Belorusiji, dva v Turkmenistanu in po eden v Gruziji, Kazahstanu, Tadžikistanu in Mordoviji. Pri preostalih ni jasno, v katero državo spada zapisani kraj rojstva.

Daleč največ ujetnikov, to je 151, je bilo ujetih v ukrajinski Kahovki. Sledi Žitomir, kjer je bilo ujetih 14 sovjetskih vojakov, v Nikolajevu devet, Konstantinovki osem, v Kijevu in Bili Tserkvi po sedem, v Gomelu in

³³ Prav tam, 113.

³⁴ United open access data bank "Memorial". <https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=300010658> (dostop: maj 2020).

Šepetivki po šest, v Smolensku in Berdičivu po pet, v beloruskih mestih Žlobin, Minsk in Rahačov pa po štirje ujetniki. Ostali kraji se ne pojavljajo pogosto ali pa niso znani.

Graf 1: Država rojstva sovjetskih vojnih ujetnikov.

PODATKI O PREŽIVELIH SOVJETSKIH UJETNIKIH

Nekateri sovjetski ujetniki, čeprav zelo maloštevilni, so mariborsko taborišče smrti preživeli. Pregled taboriščnih kartotek Stalaga XVIII D je do sedaj razkril imena štirih takšnih ujetnikov, to so bili: Vasilij Neujmin, Timofej Sidjko, Mihail Nosirov in Jakob Krepak. Slednji se je rodil 25. marca 1901 v vasi Hemorovka v okrožju Poltava v Ukrajini. Bil je podoficir 263. topniškega polka 51. divizije in 6. septembra 1941 so ga ujeli v kraju Černijenko. Sicer ni podatka o datumu prihoda v Stalag XVIII D, je pa zapisan datum 18. februar 1942, ko je bil iz mariborskega taborišča premeščen v Stalag XVIII B. Žal ni dočakal konca vojne, saj je 9. decembra 1944 umrl v lazaretu v nemškem Zeithainu.

Slika 3: Sprednja stran kartoteke Jakoba Krepaka.³⁵

Slika 4: Hrbtna stran kartoteke Jakoba Krepaka³⁶

³⁵ ID: 272164934. <https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=272164934> (dostop: april 2020).

³⁶ Prav tam.

UNIČEVALNO TABORIŠČE SE JE SPREMENILO V DELOVNO

Napad na Sovjetsko zvezo ni potekal po nemških pričakovanjih in v hudi zimi 1941 so utrpeli velike izgube. Znova so morali vpoklicati nemške delavce, kar je rajh privedlo do hudega pomanjkanja delovne sile. Posledično se je začel spreminjati tudi odnos do sovjetskih vojnih ujetnikov in tako so preživele Sovjete iz Maribora odpeljali na prisilno delo v druga taborišča, večino v Kapfenberg na avstrijskem Štajerskem.³⁷ Nemci so nato pripravili načrte za preureditev ruskega dela Stalaga XVIII D iz uničevalnega taborišča v delovno. V nadaljevanju sta priložena načrta novega taborišča iz leta 1942, ki se med seboj rahlo, vendar ne bistveno razlikujeta, predvsem pri postavitvi oddelka za bolne in barak ob njem. Taborišče je leta 1942 dobilo stavbo za odpravljanje uši, umivalnico, stranišča in oddelek za bolne, ob katerem so postavili izolacijske barake oziroma barake za bolne. Del nekdanjih carinskih skladišč, kjer je bilo prvotno taborišče, so namenili za shrambo žita, prav tako so v načrtu predvideli shrambo krompirja in zelenjave ter kuhinjo. Zraven carinskega skladišča so zgradili šest barak, ki so bile namenjene sovjetskim ujetnikom, ki so že šli skozi proces razuševanja, v neposredni bližini pa še tri. S postavitvijo teh prostorov so sovjetskim vojnim ujetnikom omogočili življenjske razmere, ki so bile vsaj malo podobne tistim, ki so jih bili deležni zavezniški ujetniki.

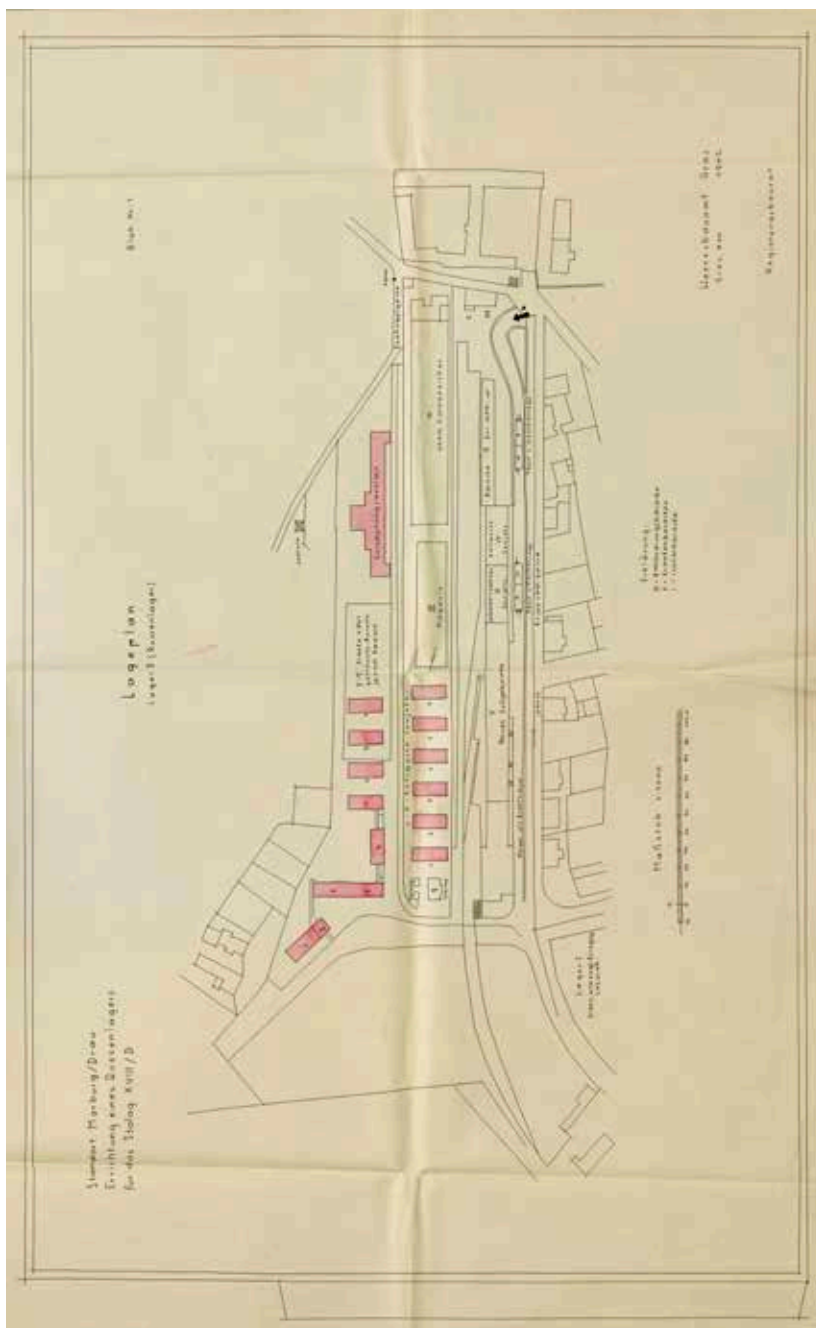
37 Radovanović in Dreu, *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*, 110.

38 Štajerski deželni arhiv, Sammlung der 20. Jahrhundert, ZGS, šk. 5, »Lageplan: Lager II (Russenlager).«

39 Radovanović in Dreu, *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*, 104–105.

40 Štajerski deželni arhiv, Sammlung der 20. Jahrhundert, ZGS, šk. 5, »Bauvorhaben: Kgfg. Russenlager – Lagerhalle 2«

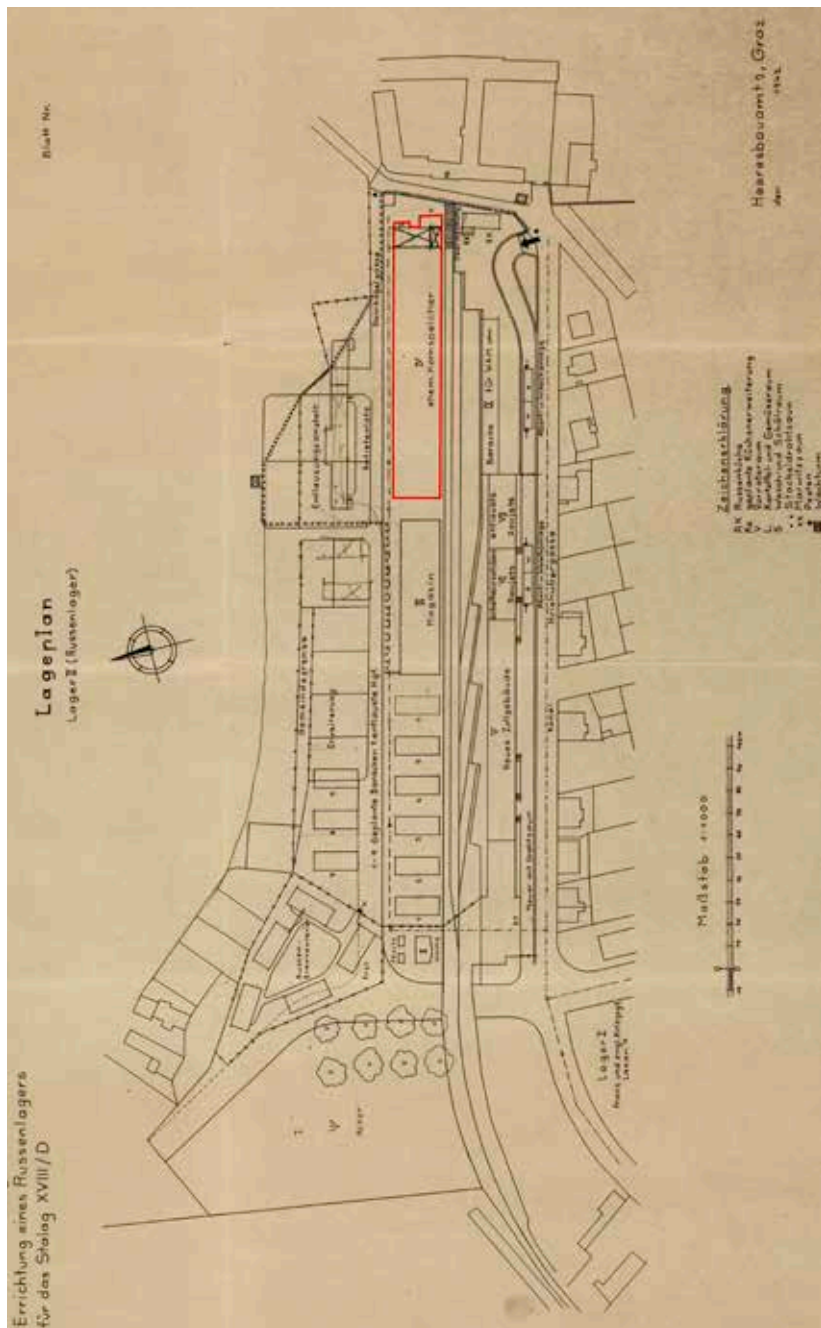
41 Štajerski deželni arhiv, Sammlung der 20. Jahrhundert, ZGS, šk. 5, »Entlausungsanstalt für sowj. Kriegsgefangene.«

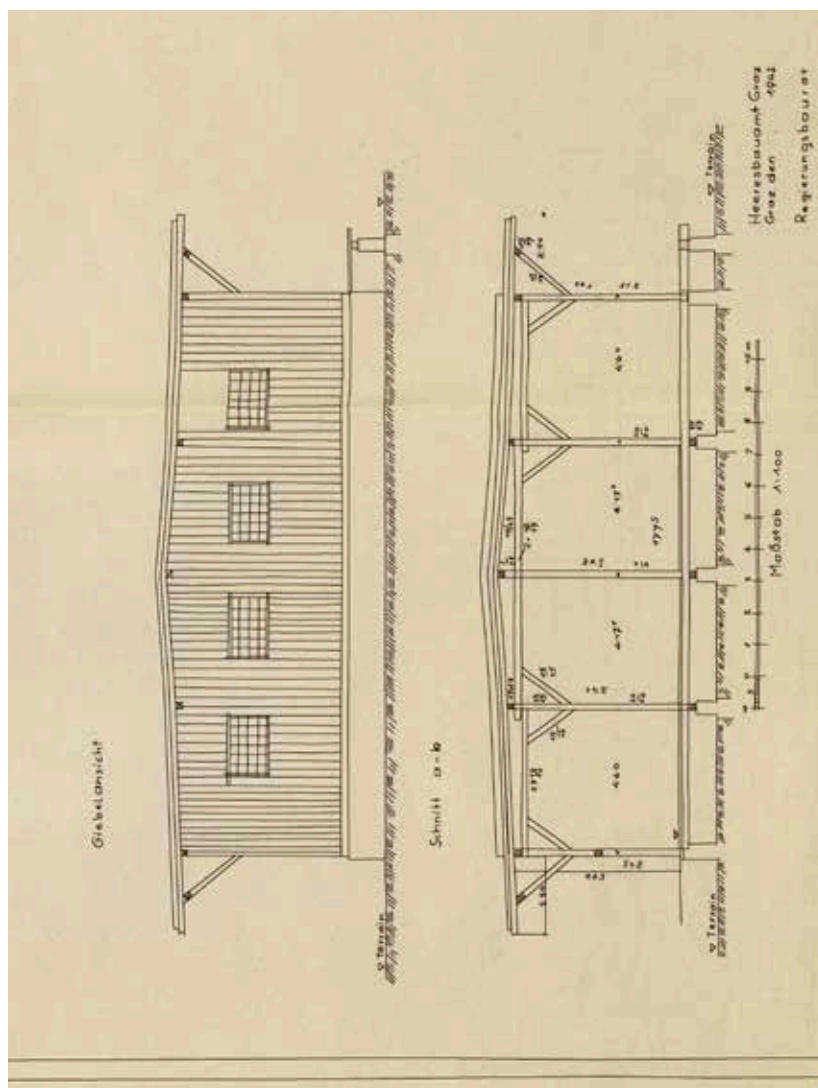

Slika 5: Načrt delovnega taborišča
Stalag XVIII D iz leta 1942.³⁶

(Z rdečo so označene nove barake
in oddelek za odpravljanje uši.)

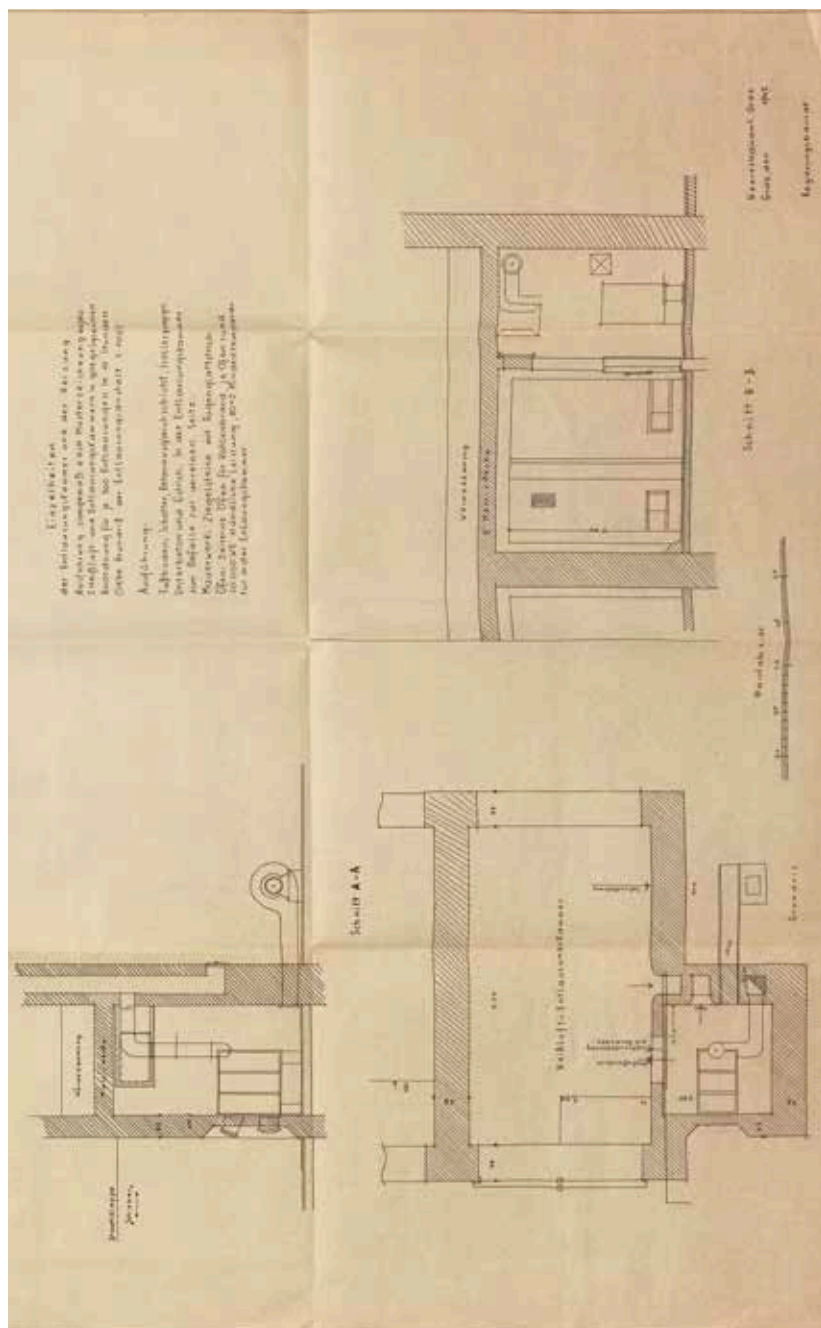
Slika 6: Načrt delovnega taborišča
Stalag XVIII D iz leta 1942.³⁹
(Z rdečo je označen del, kjer
je bilo prvotno taborišče.)

Slika 7: Stalag XVIII D – načrt skladišča 2.⁴⁰

Slika 8: Stalag XVIII D – načrt
oddela za razuševanje.⁴⁰

SMRTNOST JE V DELOVNEM TABORIŠČU MOČNO UPADLA

Jeseni 1942 so v preurejeno taborišče pripeljali okoli 2500 novih sovjetskih ujetnikov, ki so jih v manjših skupinah uporabili predvsem za delo na kmetijah, leta 1943 pa so jih del poslali na gradnjo protiletalskega obroča okoli Maribora.⁴² V novem taborišču je smrtnost drastično upadla, saj so se izboljšali bivalni pogoji, predvsem pa prehrana, ki se je vsaj malo približala tisti, ki so jo dobili zavezniški vojni ujetniki, kljub temu da so bile porcije še vedno zelo majhne.⁴³

TEDENSKÉ VREDNOSTI ŽIVIL

V naslednjih tabelah so zapisane tedenske vrednosti živil, ki so bile predvidene za sovjetske oziroma nesovjetske vojne ujetnike. Prav tako so Nemci razlikovali med navadnimi delavci, delavci v dolgih oziroma nočnih izmenah, delavci, ki so opravljali težka fizična dela, tistimi, ki so opravljali najtežja fizična dela, delavci v rudnikih in delavci v kmetijstvu. Podatki v tabelah so pridobljeni iz arhivskega gradiva Štajerskega deželne arhiva v Gradcu.⁴⁴

Hrana, ki so je bili deležni sovjetski vojni ujetniki, se je precej izboljšala in se približala tisti, ki so jo prejeli ostali vojni ujetniki. Dobivali so sicer manj mesa, maščobe in sladkorja, za razliko od drugih ujetnikov za njih tudi niso bili predvideni sir, marmelada in kava, namesto katere so navadno dobili čaj. Le delavci v kmetijstvu so prav tako dobivali kavo. Tedensko je sovjetski vojak prejel 7000 gramov krompirja, za nesovjetskega pa točne vrednosti ni, vendar je v dokumentu zapisano, da so ga dobili toliko, kolikor ga je bilo na voljo civilnemu prebivalstvu, prav tako tudi zelenjavo in začimbe.

42 Radovanović in Dreu, *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*, 20.

43 Štajerski deželni arhiv, Sammlung der 20. Jahrhundert, ZGS, Stalag XVIII A-D, šk. 406, »Verpflegsätze für nichtsovj. und sowjet. Kriegsgefangene im Heimatkriegsgebiet.«

44 Prav tam.

Navaden delavec

Živila	Tedenske vrednosti za sovjetske vojne ujetnike (v gramih)	Tedenske vrednosti za vojne ujetnike (v gramih)
Kruh	2600	2325
Meso	200	250
Maščobe	130	218
Krompir	7000	/
Sladkor	110	175
Čaj	14	/
Sir	/	46,8
Kavna mešanica	/	62,5
Marmelada	/	175

Delavec, ki je delal v dolgih oziroma nočnih izmenah

Živila	Tedenske vrednosti za sovjetske vojne ujetnike (v gramih)	Tedenske vrednosti za vojne ujetnike (v gramih)
Kruh	2600	2700
Meso	300	380
Maščobe	150	230
Krompir	7000	/
Sladkor	110	175
Čaj	14	/
Sir	/	46,8
Kavna mešanica	/	62,5
Marmelada	/	175

Delavec, ki je opravljal težka fizična dela

Živila	Tedenske vrednosti za sovjetske vojne ujetnike (v gramih)	Tedenske vrednosti za vojne ujetnike (v gramih)
Kruh	3400	3250
Meso	400	480
Maščobe	200	280
Krompir	7000	/
Sladkor	110	175
Čaj	14	/
Sir	/	46,8
Kavna mešanica	/	62,5
Marmelada	/	175

Delavec, ki je opravljal najtežja fizična dela

Živila	Tedenske vrednosti za sovjetske vojne ujetnike (v gramih)	Tedenske vrednosti za vojne ujetnike (v gramih)
Kruh	4400	3500
Meso	500	500
Maličobe	260	330
Krompir	7000	/
Sladkor	110	175
Čaj	14	/
Sir	/	46,8
Kavna mešanica	/	62,5
Marmelada	/	175

Delavec v rudniku

Živila	Tedenske vrednosti za sovjetske vojne ujetnike (v gramih)	Tedenske vrednosti za vojne ujetnike (v gramih)
Kruh	4400	3900
Meso	600	650
Maličobe	300	460
Krompir	25	/
Sladkor	7000	/
Čaj	110	175
Sir	/	46,8
Kavna mešanica	/	62,5
Marmelada	/	175

Delavec, ki je opravljal kmetijska opravila

Živila	Tedenske vrednosti za sovjetske vojne ujetnike (v gramih)	Tedenske vrednosti za vojne ujetnike (v gramih)
Kruh	2325	2325
Meso	250 (po možnosti konjsko)	250
Maličoba	213 (po možnosti margarina)	218
Kava	62,5	62,5
Sladkor	225	225

Delavci v kmetijstvu (vključno z vrtnarstvom in vinogradništvom) so lahko glede na razpoložljivost na kmetijah dobili tudi mleko.

REORGANIZACIJA UJETNIŠKIH TABORIŠČ

V začetku leta 1943 je prišlo do reorganizacije ujetniških taborišč. Ustanovljena so bila delovna taborišča (Arbeitskommando), ki so bila podružnice velikih ujetniških taborišč. Eno izmed takšnih je postal Stalag XVIII A v Wolfsbergu, ki je imel leta 1944 313 podružničnih delovnih taborišč, med katera so spadala tudi delovna taborišča v Mariboru. Slednja so označevali s kraticami glede na vrsto dela: z L (Landwirtschaft) so označili taborišča, kjer so ujetniki delali v poljedelstvu, z GW (Gewerbliche Wirtschaft) pa tista, kjer je delo potekalo na področju industrije. Število ujetnikov v takšnem taborišču se je gibalo od 100 do 300. Januarja 1943 so v okviru reorganizacije velik del ujetnikov iz mariborskega taborišča premestili v Stalag XVIII A, na območju nekdanjega Stalaga XVIII D pa je nastalo delovno taborišče z novim imenom GW 1046, v katerem so ujetniki večinoma delali na železnici. V okolici Maribora je delovalo tudi več manjših delovnih taborišč: 35 L Maribor, 45 L Šentilj, 80 L Radlje ob Dravi (leta 1943 je imelo 15 ujetnikov), 300 L Ptuj-Pobrežje (14 ujetnikov), 375 L Maribor (8 ujetnikov), 396 L Maribor (kadetnica), 3 GW Šentilj, 56 GW Maribor, 64 GW Tezno, 65 GW Tezno (vodovodna dela), 66, 67 in 68 GW Tezno, ki so bili del 86 GW Tezno (gradbena dela, leta 1943 je bilo 251 ujetnikov), 102 GW Tezno, 113 GW Maribor, 121 GW Kamnica (gradnja cestnega mostu), 144 GW Tezno, 170 GW Strnišče in 11096 GW Dravograd (65 do 70 odstotkov ujetnikov je gradilo elektrarno na Dravi).⁴⁵

PODATKI O SOVJETSKIH VOJNIH UJETNIKIH V NOVEM DELOVNEM TABORIŠČU

V okviru iskanja dokumentov o ujetnikih v uničevalnem taborišču za sovjetske vojne ujetnike, ki je delovalo od jeseni 1941 do spomladi 1942, so bili odkriti tudi podatki o nekaterih sovjetskih ujetnikih, ki so v okviru delovnega taborišča delali v Mariboru. To so bili: Apanasi Horišman, Vasilij Solodkov in Leonid Korškov. Zaradi izboljšanih življenjskih pogojev se je občutno zmanjšala tudi smrtnost. Še zmeraj je prihajalo do smrtnih izidov, vendar so bili večinoma posledica delovnih nesreč ali zavezniškega bombardiranja, zaradi česar sta umrla tudi Horišman in

⁴⁵ Radovanović in Dreu, *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*, 84–85.

Korškov. Slednji se je rodil 14. septembra 1903 v kraju Kalais v Rusiji. Bil je podoficir 1127. minerskega bataljona, ujet pa je bil 29. marca 1942 v kraju Doneck v Ukrajini. Najprej je bil odpeljan v Stalag VII A, kjer bila njegova številka ujetnika 53328, kasneje pa so ga premestili v Stalag 18 C, leta 1943 pa v Stalag XVIII A v Wolfsbergu. Iz teh taborišč so ga nekajkrat poslali na delo v t. i. delovna taborišča, ki so bila podružnice glavnih ujetniških taborišč (Arbeitskommando). V Maribor je bil nazadnje poslan 19. junija 1944, kjer je 14. oktobra 1944 med zračnim napadom umrl in bil tri dni kasneje tudi pokopan.

Sliki 9 in 10: Kartoteka Leonida Korškova.⁴⁶

Za enkrat še ni znano, kako je potekala osvoboditev oziroma zaprtje taborišča. Konec druge svetovne vojne je v Mariboru sicer nastopil v večernih urah 8. maja 1945, zadnje nemške enote pa so se iz mesta umaknile naslednji dan, a na žalost se trpljenje sovjetskih vojnih ujetnikov takrat ni končalo, temveč se je nadaljevalo v domovini, ko so pristali v t. i. filtracijskih taboriščih, kjer so jih preverjali zaradi morebitne kolaboracije z Nemci.

46 ID: 300349914. <https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=300349914> (dostop: april 2020).

VIRI IN LITERATURA

Arhivski viri

Štajerski deželni arhiv, Sammlung der 20. Jahrhundert, ZGS, šk. 5, »Bauvorhaben: Kgfg. Russenlager – Lagerhalle 2.«

Štajerski deželni arhiv, Sammlung der 20. Jahrhundert, ZGS, šk. 5, »Entlausungsanstalt für sowj. Kriegsgefangene.«

Štajerski deželni arhiv, Sammlung der 20. Jahrhundert, ZGS, Stalag XVIII A–D, šk. 406, »Merkblatt II: Für die Verpflichtung von Hilfswachmannschaften.«

Štajerski deželni arhiv, Sammlung der 20. Jahrhundert, ZGS, Stalag XVIII A–D, šk. 406, »Verpflegsätze für nichtsowjet. und sowjet. Kriegsgefangene im Heimatkriegsgebiet.«

Spletni viri

Convention relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 27 July 1929. <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/305> (dostop: marec 2020)

A Prisoners Tale Retold. <http://www.bbc.co.uk/history/ww2peopleswar/stories/81/a6955581.shtml> (dostop: marec 2020)

ID: 272164934. <https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=272164934> (dostop: april 2020)

ID: 300010658. <https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=300010658> (dostop: februar 2020)

ID: 300349914. <https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=300349914> (dostop: april 2020)

United open access data bank "Memorial". <https://obd-memorial.ru/> (dostop: januar-maj 2020)

Literatura

Gerhard, Gesine. *Nazi Hunger Politics: A History of Food in the Third Reich*. London: Rowman & Littlefield, 2015. https://books.google.si/books?id=CJucCQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=sl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (dostop: marec 2020).

Radovanović Sašo, Senka Dreu. *Maribor pod točo bomb. Taborišče smrti*. Miklavž na Dravskem polju: Roman, 2015.

Spletne strani

Hitler's Commissar Order to his Generals. <https://www.historyplace.com/worldwar2/holocaust/h-commissar.htm> (dostop: maj 2020).

Judgement: War Crimes and Crimes Against Humanity. <https://avalon.law.yale.edu/imt/judwarcr.asp#prisoners> (dostop: maj 2020).

Kriegsgefangenen-Durchgangslager. <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Gliederungen/Kriegsgefangenenlager/Dulag.htm> (dostop: april 2020).

Landeschützen-Bataillon 891. <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Gliederungen/LandschztBat/LandschztBat891-R.htm> (dostop: maj 2020).

Nacistično taborišče v Mariboru: Stalag XVIII-D. <https://www.vecer.com/nacisticno-taborisce-v-mariboru-stalag-xviii-d-6526783> (dostop: marec 2020).

North, Jonathan. »Soviet prisoners of war: Forgotten Nazi victims of World War II«. Historynet <https://www.historynet.com/soviet-prisoners-of-war-forgotten-nazi-victims-of-world-war-ii.htm> (dostop: marec 2020).

Postavitev spominskega obeležja v spomin zavezniškim vojnim ujetnikom druge svetovne vojne. <http://www.maribor.si/povezava.aspx?pid=6468> (dostop: maj 2020).

Prisoners of War: II: The Crete Campaign – Prisoners in Greece and Germany. http://nzetc.victoria.ac.nz/tm/scholarly/tei-WH2Pris-_N75380.html#ftn1-86 (dostop: marec 2020).

The Treatment of Soviet POWs: Starvation, Disease, and Shootings, June 1941-January 1942. <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/the-treatment-of-soviet-pows-starvation-disease-and-shootings-june-1941january-1942> (dostop: maj 2020).

POVZETEK

V Mariboru je v mestni četrti Melje od jeseni 1941 pa do spomladi 1942 delovalo taborišče za sovjetske vojne ujetnike Stalag XVIII D (306). Nahajalo se je v neposredni bližini taborišča za ostale zavezniške vojake, vendar so bili med seboj strogo ločeni. Zavezniški ujetniki so bili, za razliko od sovjetskih, deležni pravic, ki so jim kot vojnim ujetnikom pripadale po ženevski konvenciji. Sovjetski vojni ujetniki so bili zaprti v nekdanjih carinskih skladiščih, ki so bila neurejena in neprimerna za bivanje ljudi. Ni bilo sanitarij, kaj šele lazareta, in ujetniki so morali spati na golih tleh. Deležni so bili obupne in nezadostne hrane, temu pa so se pridružile še razne nalezljive bolezni in surovo ravnanje z ujetniki. Obstajajo pričevanja, da so stražarji ujetnike sadistično topli ter jih sredi zime polivali z mrzlo vodo. Zaradi takšnih razmer je vsakodnevno umiralo ogromno ujetnikov, zgolj v nekaj mesecih naj bi jih umrlo med 4000 in 5000, čeprav resničnega števila najbrž ne bomo nikoli izvedeli, saj Nemci do leta 1942 niso redno registrirali ujetnikov. Ocenjuje se, da bi naj preživel okoli 500 ujetnikov, med njimi tudi Jakob Krepak, Vasilij Neujmin, Timofej Sidjko in Mihail Nosirov, katerih imena so bila odkrita med pregledom taboriščnih kartotek na spletni strani OBD Memorial. Nekaj novih ugotovitev je prinesel tudi pregled gradiva v Štajerskem deželnem arhivu, med njimi ime poveljnika Stalaga XVIII D (306) (polkovnik Ulbrich), prav tako pa je arhivsko gradivo razkrilo, da so spomladi leta 1942 uničevalno taborišče preuredili v delovno. Načrti kažejo na to, da so ob carinskih skladiščih zgradili barake, lazaret in oddelek za razuševanje, prav tako je taborišče dobilo sanitarije. Dokument o tedenskih vrednostih živil za sovjetske oziroma nesovjetske vojne ujetnike iz arhivskega gradiva je dokazal, da sta se izboljšali tako količina kot kakovost hrane za sovjetske ujetnike ter se približali tisti, ki so je bili deležni drugi vojni ujetniki. Zaradi izboljšanih življenjskih pogojev se je občutno zmanjšala tudi smrtnost. Smrtni primeri so bili večinoma posledica delovnih nesreč ali zavezniškega bombardiranja. Odkrita so bila tudi imena treh ujetnikov, ki so bivali v delovnem taborišču, in sicer Leonid Korškov, Apanasi Horišman (oba sta umrla med zračnim napadom) in Vasilij Solodkov. Analiza 386 kartotek sovjetskih vojnih ujetnikov, ki so med letoma 1941 in 1942 umrli v uničevalnem Stalagu

XVIII D, je pokazala, da je bilo med sovjetskimi ujetniki pet podoficirjev, ostali so bili navadni vojaki; večina je služila v pehotnih polkih. Največ jih je bilo rojenih v Rusiji, na drugem mestu je Ukrajina. Daleč največ, to je 151 ujetnikov, je bilo ujetih v ukrajinski Kahovki.